

YTTRANDE 2025-07-01
Dnr. U2025/00797
Utbildningsdepartementet 103 33
Stockholm
u.remissvar@regeringskansliet.se

Sveriges Elevråds yttrande gällande promemorian Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet (Ds 2025:9)

Sveriges Elevråd har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på ovan rubricerad remiss.

Sammanfattning

Sveriges Elevråd ställer sig starkt kritiska till att reglera elevers mobilanvändning via ett nationellt mobilförbud för alla de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet, som ska gälla under hela dagen. Redan idag finns möjligheter för rektorer att besluta om ett mobilförbud som gäller under hela dagen, i de fall de bedömer det lämpligt. Att även under raster förbjuda mobiler innebär en direkt begränsning av elevers fritid som vi anser vara oproportionerlig.

Utredningen menar att det nationella mobilförbudet endast får avsedda effekter när det utarbetas och implementeras med eleverna på ett tydligt sätt. Vi delar den bilden, men poängterar att det är svårt att utarbeta mobilförbudet med eleverna på ett sätt där de själva kan vara med och ta ansvar för frågan, när utfallet redan är bestämt. Därför ser vi att dagens bestämmelser är tillräckliga för att ge rektorer möjligheter att utefter sitt omdöme, tillsammans med eleverna reglera mobilanvändning på ett mer ändamålsenligt sätt.

Sveriges Elevråd lämnar synpunkter och kommentarer på nedanstående förslag.

- 5.5.1** Avstyrker förslaget om ett nationellt mobilförbud och bestämmelsens placering i skollagen i sin helhet
- 5.5.3** Tillstyrker förslaget om att endast elever mobiltelefoner ska omfattas av ett nationellt mobilförbud
- 5.5.4** Lämnar kommentarer på förslaget om undantag för pedagogisk användning vid undervisning och undantag för enskilda elever
- 5.5.5** Lämnar kommentarer på bedömningen om skolans ansvar för omhändertagna mobiltelefoner
- 5.5.6** Lämnar kommentarer på bedömningen om rektors ansvar att besluta om skriftliga rutiner och förslagets förhållande till skol-/ordningsreglerna
- 5.5.7** Tillstyrker bedömningen att möjligheterna till omhändertagande av mobiltelefoner i reaktivt syfte inte bör utökas
- 5.5.9** Lämnar kommentarer på bedömningen att Förslaget är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter samt skolans uppdrag om digital kompetens

5.5 Förslag om ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet

5.5.1 Ett nationellt mobilförbud och bestämmelsens placering i skollagen

Sveriges Elevråd avstyrker förslaget om ett nationellt mobilförbud. Enligt dagens bestämmelser i 5 kap. 4 a och d §§ skollagen (2010:800) som infördes hösten 2022 ska lektioner i huvudsak vara mobelfria och rektor har även möjlighet att årsvis besluta om ett mobilförbud som gäller under hela dagen. Därför bedömer vi att dagens bestämmelser i huvudsak är tillräckliga för det åsyftade ändamålet. Att nationellt införa ett förbud lämnar lite makt till skolorna att jobba med eleverna för att skapa förankring, som är enormt betydelsefullt för fungerande ordningsregler. I praktiken begränsas elevers fritid och rättigheter i oproportionerlig utsträckning utan möjlighet till samråd med deras representativa organ på plats i skolan. Detta ställer vi oss hårt kritiska till. Våra erfarenheter av dåligt fungerande mobilförbud inkluderar mobiler som på grund av bristande resurser för administration undanhålls från eleverna utan kommunikation med föräldrar i flera dagar och begränsar deras möjlighet till informationsinhämtning om såväl skolrelaterade frågor, som schemaändringar och skoluppgifter, som nyheter och kommunikation med omvärlden. Vi hör från våra tusentals medlemmar om omotiverade beslagtagningar av mobiltelefoner och rektorer som tydligt uttrycker en ovilja att samla in mobiler på grund av den administration de inte upplever står i proportion till ordningsregelns vinst. Där måste utrymme ges för organiserad dialog. Detta förbud medför en inskränkning av elevers rättigheter vi anser vara oacceptabel.

Med flera lagändringar på kort tid blir det dessutom svårt att i efterhand utreda vilken ändring som gett givet resultat. Skolverket har ett pågående uppdrag att undersöka

användning av digitala enheter i skolan och fritidshemmet (U2024/01728) där en del av uppdraget är att följa upp bestämmelserna i 5 kap. 4 a § skollagen (2010:800). Vi anser därför att dagens bestämmelser först bör följas upp och utvärderas innan man gör ytterligare ändringar på området.

Enligt den undersökning utredningen genomfört är det idag ca åtta av tio grundskolor som tillämpar insamling av mobiltelefoner under hela skoldagen. Majoriteten av grundskolorna har alltså bedömt att ett mobilförbud under hela dagen är mest effektivt och ändamålsenligt. Samtidigt har två av tio skolor hittat alternativa lösningar för att hantera mobilanvändandet under skoldagen. Dessa skolor som varit i kontakt med utredningen har särskilt betonat att ett införande av ett nationellt mobilförbud skulle innebära att de tvingas lämna välfungerande metoder och riskerar tappa förankringen hos elever, lärare och vårdnadshavare. Förslaget innebär en direkt begränsning av rektorers autonomi och en inskränkning i den i det kommunala självstyret. Vi anser därför att frågan bör lämnas till skolorna att själva besluta om och betonar att dagens bestämmelser ger många möjligheter för rektorer att, utifrån sitt omdöme tillsammans med lärare och elever, hantera mobilfrågan.

5.5.3 Endast elevers mobiltelefoner ska omfattas av ett nationellt mobilförbud

Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget om att endast elever mobiltelefoner ska omfattas av ett nationellt mobilförbud. Vi delar utredningens bild om att det inte krävs ytterligare förtydliganden kring vilken kommunikationsutrustning som avses.

5.5.4 Undantag för pedagogisk användning vid undervisning och undantag för enskilda elever

Sveriges Elevråd ser positivt på att undantag från insamlingen ska kunna göras när rektorer och lärare anser att det finns ett pedagogiskt syfte att använda mobiltelefonen under lektionstid samt att undantag ska kunna göras för enskilda elever vid särskilda skäl. Däremot betonar vi att det tydligt måste specificeras vilka skäl som avses för att skapa så mycket tydlighet som möjligt för både lärare, rektorer och elever och undvika att missförstånd uppstår. Samtidigt är det omöjligt att på förhand förutse alla särskilda skäl som skulle kunna komma att uppstå och därför måste även utrymme lämnas för rektorer och lärare att utifrån sitt omdöme fatta beslut om ett bevilja en elev undantag från insamlingen. Vi vill även påpeka att det ur en social aspekt kan upplevas isolerande och utpekande för den enskilde eleven att på grund av särskilda skäl få tillgång till sin mobiltelefon under skoldagen medan dennes klasskompisar inte har det.

5.5.5 Skolans ansvar för omhändertagna mobiltelefoner

Sveriges Elevråd poängterar att ett ansvar för alla elevers mobiltelefoner varje dag för många skolor kan komma att innebära stora kostnader i de fall en mobil går sönder eller tappas bort och medför många stora administrativa svårigheter.

5.5.6 Rektors ansvar att besluta om skriftliga rutiner och förslagets förhållande till skol-/ordningsreglerna

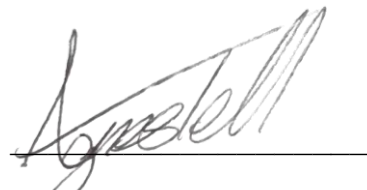
Sveriges Elevråd delar utredningens bild om att de skriftliga rutinerna för omhändertagandet av mobiltelefoner med fördel hanteras inom ramen för skolans arbete med skol-/ordningsregler. Vi delar utredningens bedömning att det nationella mobilförbudet endast får avsedda effekter när det utarbetas och implementeras tillsammans med eleverna på ett tydligt sätt. Vi ser dock en del hinder för detta. För att på ett så bra sätt som möjligt förankra ordningsreglerna hos eleverna krävs att de känner ett gemensamt ägandeskap och ansvar över dem. Det kräver i sin tur att ordningsreglerna tas fram i samråd med eleverna. Med denna utrednings förslag är reglerna gällande mobiler redan bestämda, vilket försvårar rektorers möjligheter att i samråd med elever ta fram mobilregler, i syfte att skapa acceptans, förankring och upprätthållande.

5.5.7 Möjligheterna till omhändertagande av mobiltelefoner i reaktivt syfte bör inte utökas

Sveriges Elevråd tillstyrker bedömningen om att möjligheterna till omhändertagande av mobiltelefoner i reaktivt syfte inte bör utökas. Vi delar utredningens bild om att nuvarande bestämmelser, tillsammans med förtydligandena som föreslås i Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8), är tillräckliga.

5.5.9 Förslaget är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter samt skolans uppdrag om digital kompetens

Sveriges Elevråd ställer sig kritiska till bedömningen utredningen gör att förslaget om ett nationellt mobilförbud som ska gälla under hela dagen är förenligt med elevers fri- och rättigheter. Raster bör räknas som fritid. Under raster har många högstadiel elever rätt att lämna skolans område och att då inte ha tillgång till sin mobiltelefon är inte förenligt med varje persons grundläggande rättighet att under sin fritid själv bestämma över sin egendom. Barnkonventionen betonar vikten av vila, att elever själva inte får möjlighet att välja hur den spenderas anser vi är olämpligt och integritetsinskränkande. Elever tillåts inte heller ta kontakt med sin familj eller exempelvis BRIS (vars kontakt med elever under raster i skolor som präglas av otillräcklig elevhälsa bör ses som en självklar resurs) utan en av läraren godkänd motivation eller förfrågan. Det är av vikt att poängtera att utredningen givits i uppdrag att formulera ett förslag på ett nationellt mobilförbud och därför inte fått ordentliga möjligheter att utreda ifall det är rätt väg att gå. Både vi och våra medlemmar är tydliga i att regleringar av mobiltelefoner under lektionstid är vettigt men vi ställer oss kritiska till att elevers fritid står till statens förfogande att begränsa utan vidare och utan möjlighet för varje skolas elever att delta i beslutsfattandet.

Agnes Tell
Ordförande
Sveriges Elevråd